

С Т А Н О В И Щ Е

от доц. д-р Славия Бърлиева (КМНЦ-БАН) по конкурса за заемане на академичната длъжност "доцент" в професионално направление

2.1. Филология, обявен от Кирило-Методиевския научен център при БАН (ДВ, бр. 58 от 02.04.2018 г.)

с единствен кандидат гл. ас. д-р Мая Василева Иванова

Д-р Мая Василева Иванова е сътрудник на Кирило-Методиевския научен център при БАН, където през 1995 г. започна своята подготовка като докторант. Оттогава досега съм непосредствен свидетел на нейното развитие като изследовател – палеославист, успешно работещ в интердисциплинарното поле на кирилометодиевистиката, изградил се като авторитетен учен в областта на текстологията, археографията, агиологията и литературознанието.

В настоящия конкурс Мая Иванова участва с научна продукция, която включва 25 публикации в авторитетни български и чуждестранни издания, които могат да се систематизират в следните тематични групи:

- статии върху славянските кирило-методиевски извори, най-вече върху тези за Константин Кирил (извън дисертационния труд на М. Иванова за научната и образователна степен "доктор") ;
- статии върху проблемите на кирилометодиевското изворознание, археография и терминология;
- статии върху агиографски материали, разгледани в аспекта на славянската средновековна агиология и от фолклористична гледна точка;
- персоналии и рецензии;
- публикации, свързани с научно приложни разработки на КМНЦ и с проекти, в които кандидатката участва в момента.

Представените за участие в конкурса разработки на д-р Иванова показват автор с отлична филологическа подготовка и широки научни интереси; непредубеден учен, който търси и намира нови факти и връзки между феномени, считани за изчерпани в изследователска перспектива. В

момента, когато палеославистиката и особено кирилометодиевистиката е "обраснала" с множество ненаучни теории, предпоставени научни резултати, а понякога – за съжаление, с чисто политически и стратегически фалшификации, работата на Мая Иванова върху първоизточниците е от изключително значение. Връщането към изворите не би могло да се осъществи без разработки, като тези на д-р Иванова, които "разчистват" натрупванията от безкритично отношение към тях, а и чисто практически указват проблемите при работа с архивните материали, с техните описи и начините на използване на фондовете. Тук аз виждам един от основните приноси в изследователската дейност на кандидатката, който ясно проличава в първите две групи от нейните публикации.

Проблематиката, свързана с Пространното житие на Константин-Кирил, остава централна за научното творчество на Мая Иванова и след завършването на нейния дисертационен труд. Веднага трябва да се подчертае, че последващите публикации надграждат този труд, добавяйки нови факти и интерпретации и предлагат различен подход към първичния материал. Такъв е случаят със статията, посветена на числовия модел в Житието на Кирил (I.1. от списъка с публикации по процедурата). Това е текст, изработен в най-добрите традиции на литературния анализ, който все по-рядко се среща в изследванията на КМНЦ, а Мая Иванова показва най-добри възможности за подобни разработки. Във връзка с аспирираната позиция на доцент в Центъра, важно е да се подчертае, че д-р Иванова би могла да възстанови тук този вид литературоведски проучвания, отстъпил на заден план в последно време – както чрез собствени приноси, така и чрез подготовка на докторанти и специализанти, балансирайки изследователската парадигма на КМНЦ.

Несъмнен и значим принос в кирилометодиевистиката е публикацията, посветена на фрагментите от Пространното Житие на Константин-Кирил (I.2 от Списъка). Темата е нова за изследователката, макар да е формирана в резултат от дългогодишните ѝ занимания с този най-важен за палеославистиката паметник. Студията показва възможностите на авторката да проблематизира явления, привличали досега спорадичен и маргинален интерес и да им направи цялостен и задълбочен анализ. Тя

разглежда фрагментите от житието не като елементи в статистиката на преписите, а като етапи на рецепцията на текста в руската книжовна традиция и нейната практика на ексцерпция и на компилация с други кирило-методиевски текстове. Освен блестящото археографско и текстологично изследване, както и прецизиране на терминологията по отношение на фрагментите, студията предлага и перспективи за бъдещи проучвания от литературен и културно-исторически характер.

Напълно нова гледна точка представя и статията, посветена на приноса на отец Неофит Рилски в изучаването на Пространното житие на Кирил (I.3). Сътрудничеството на Неофит Рилски с Виктор Григорович е доказано като последователно и активно отношение към проблемите за опазване на славянската старина, които за книжовника са преди всичко усилия за средновековното българско писмено наследство и неговото представяне пред чуждестранните ерудити. Статията слага карай на спекулациите за липсата на препис на Житието, направено от рилския монах, появили се в съвременната кирилометодиевистика и също задава интересни изследователски задачи.

Що се отнася до статията, посветена на лексикалната вариативност при употребата на етнонимите "юдеи", "жидове", "евреи" (I.4), то тя е резултат от иновативен и резултатен подход към текста на Пространното Кирилово житие, който е позволил на авторката да направи уточнения върху неговите преписи и отношенията помежду им. Публикувана в сборник, отпечатан от престижното издателство Brill (Leiden-Boston) на английски език. Статията е единственият пример на публикация на англ. език - надявам се, че тя е начало на една тенденция, която би позволила на колежата Иванова да навлезе поубедително в международното изследователско пространство. Разбира се, публикациите на полски език са много важни в тази посока, но все пак съвременната lingua Franca е английският и повече публикации на английски означават по-голямо влияние на научните резултати на всеки изследовател.

За споменатата в началото на това изложение втора група представени в конкурса статии на д-р Мая Иванова (II. 5-9) бих искала да подчертая още веднъж методологическото им значение - те споделят опита на един утвърден в областта на архивистиката и документалистиката изследовател,

дават отговори на практически въпроси, които стоят пред съвременната дигитална хуманитаристика и представят смисъла и значението на българската терминология по кирилометодиевистика.

Обособен дял в научното творчество на д-р Иванова представляват изследванията ѝ в областта на агиологията – извън тези, посветени на св. Кирил (IV 10-16). В текстовете върху Похвалното слово от патриарх Евтимий за Михаил Воин, върху св. Терапонт и св. Трифон се проявяват онези характерни за стила на Мая Иванова особености, които показват нейната способност (бих употребила даже "дарба") за задълбочен и точен литературоведски анализ, съчетан с инструментариума на културната антропология. Към тази група публикации принадлежи и статията върху общите поучения на Климент Охридски, в която авторката допълва и развива съществуващата жанровата класификация на тези творби по отношение на тяхната конструкция и функционалност. Заради приносните си изследвания в областта на славянската агиология Мая Иванова е включена в проекта *Patrologia Slavica* (Брюксел, с подкрепата на Архива на Руската емиграция), който цели издаването на оригиналните славянски агиографски творби. Д-р Иванова ще участва в него със самостоятелна книга (очаквана през 2019 г.), предварителен етап на която са двете статии, включващи проблематиката на житието на св. Николай Нови Софийски (IV 14-15).

В статии, които обикновено наричаме *personalia*, обикновено не се очакват особени приноси. В посветения на 100-годишнината от рождението на проф. Петър Динев текст обаче М. Иванова включва непроучени архивни материали, обогатявайки представата ни за този голям учен и неговия духовен свят (IV 20). Със същия респект и уважение, но и с много чувство са поднесени текстовете, посветени на други учители на д-р Иванова – проф. Донка Петканова и проф. Красимир Станчев. За проф. Климентина Иванова тя извърши научната редакция на сборника с нейни статии "Ръкописи, автори, творби" – *Krakowsko-Wileńskie studia slawistyczne*, Т. 14, 2018 (Kraków, 460 с.). С този том от поредицата, който познавам като член на редакционната ѝ колегия, Мая Иванова се представи като отличен *редактор* и ѝ бе възложена научната редакция на т. 14 (2018) на другото авторитетно славистично издание в Полша *Poznańskie studia slawistyczne*. Нейната

съредакторка проф. Валчак-Миколайчак я представи (по време на моето посещение в Познанския университет през м. май тази година) като един от най-прецизните редактори и най-добрият лектор, който Институтът по славистика някога е имал – не само по български, а по всички славянски езици, които се преподават там. Това изявление на ръководителката на Катедрата за южнославянски езици и култури е обяснимо на фона на професионалната подготовка на кандидатката и на нейния солиден *преподавателски стаж* – в Софийския университет "Св. Климент Охридски" (хоноруван преподавател), в Пловдивския университет "Паисий Хилендарски" (редовен асистент по Стара българска литература в катедрата по Теория и история на литературата – 3 години), в Университета "Адам Мицкевич" в Познан (лектор по български език и славянска култура – от 2014 г. до момента). Отделни лекции тя е чела в университетите във Фрайбург, Лодз, Краков и Люблин.

Д-р Иванова има забележимо участие в научни форуми, където нейните доклади, винаги поднасящи нещо ново и често неочаквано, са посрещани с внимание и интерес. Тя се е представила на 52 такива форума, 34 от тях международни, вкл. на 2 конгреса като поканен докладчик.

Тъй като в настоящото становище се формулира мнение по кандидатура за позиция в Кирило-Методиевския научен център към БАН, ще си позволя да дам своята оценка за приноса на д-р Иванова към дейностите на Центъра. Тя активно участва в неговите най-значими научни проекти (12, вкл. европейски), в подготовката на конференции и изложби (тя е съавтор в 2 от изложбите, подготвени от КМНЦ) и тяхното представяне в страната и чужбина. За мен е важно да отбележа атмосферата на добросърдечна колегиалност, която Мая Иванова създава около себе си и отличните ѝ взаимоотношения както със сътрудниците на Центъра, така и с цялата българска палеославистична колегия (сега и с тази в Полша). Смятам, че за КМНЦ *ще бъде предимство да има в хабилитирания си състав учен като д-р Мая Иванова*. Нейните проучвания ще подсилят и балансират изследователската му парадигма, както и възможностите за обучение на докторанти и специализанти и за популяризаторска дейност. Би било добър избор от нейна страна да концентрира научните си планове върху

кирилометодиевистиката и старобългарската литература от най-ранния период, където ще бъде най-ефективна - както по отношение на собственото си развитие като учен, така и по отношение на КМНЦ. Повече публикации на чужди езици, особено на английски, ще допринесат за по-голяма видимост на нейните изследвания, а и на Центъра като цяло, в международното изследователско пространство.

В заключение бих искала да подчертая, че *научните приноси на д-р Мая Иванова покриват изискванията за позицията "доцент"*. Приемам коментиранията в настоящото становище публикации като равностойни на хабилитационен труд (според чл. 53, т. 3 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на научния състав в Р България). Със съжаление трябва да отбележа, че справка за научните приноси е лошо подготвена и не ги отразява в пълнота. Тяхното по-точно формулиране от страна на кандидатка би показало още по-ясно стойността на нейната изследователска дейност.

На основание на депозираните материали в процедурата на настоящия конкурс, както и на техните качества и приноси, убедено препоръчвам на уважаемото научно жури д-р Мая Василева Иванова да бъде избрана на научната длъжност "доцент" в КМНЦ при БАН по професионално направление 2.1. Филология.

София, 22 юни 2018 г.

Доц. д-р Славия Бърлиева